

César Rendueles. Pertsonaia literario bihurtu du kapitalismoa

NÚRIA JUAN SERRAHIMA

Soziologoa. Madrilgo Complutense Unibertsitateko irakaslea. Ladinamo kolektiboaren sortzaileetakoa. Bi saiakera idatzi ditu: *Sociofobia*, aldaketa politikoa aztertzen duena utopia digitalaren garaian; eta *Capitalismo canalla*, kapitalismoari buruzko historia pertsonal bat, literaturan barrena.

“Patrika beteta duen ergel bat bezala bizitzea izan zen gure eredua”

Aritz Galarraga
@aritzgalarraga

Literatura

“Kapitalismoaren historia pertsonal bat idatzi dut, literaturaren bitartez. Kapitalismoaren historia azaltzeko baino, kapitalismoaren historia pentsatzeko balio izan dit literaturak. *Moby Dick* ekintzaile ero baten istorioa da, erorialdian langile prekario talde bat herrestan daramana. *Gauaren muturrerainoko bidaia* liburuko protagonista biolentzia kolonialaren, esklabismoaren eta lan diziplinaren arteko jarraipena ezagutzen du Afrikan. *Ilun-peen bihotzean* eleberria ez da propio kolonialismoaren krimenei buruzkoa, alienazioaren ingurukoa baiziki. Azken-erako, historia, bizitza eta fikzioa elkartzen diren eremu zingiratsu bihurtu zait liburua.”

Jada ez dago hiritarrik; kontsumitzaileak gara.

Eta erosketa zerrendak definitzen gaitu. Gure bizitza sozial guztia harreman komertzialen mende dago. Egia da ia gizarte guztiek ezagutu dutela komertzioa, baina gizabanakoen arteko bizitzan oso pisu mugatua duen errealtate gisa. Azken hamarkadetan, aldiz, kontsumo modu sofistikatuak agertu dira, gure izaera egituratzen dutenak: aldagarriak diren lehentasun multzo baten emaitza gara.

Komunikazio teknologiak dira horren paradigma?

Kontsumismo mota osatuena dira. Konprometitzen ez gaituzten aukerak eskaintzen dizkigute. Beste aukera batzuek konprometitu egiten gaituzte: nahi duzunean abandona ezin daitezkeen erlazioak, familia, lagun, elkarte, sindikatu, alderdi politiko; ikuspuntu hedonista batetik desiragarriak ez diren prozesuak eskatzen dizkizute, negoziaketak, argi-ilunak, grisak. Eta hori kontsumoaren eremuan desagertu egiten

da: nik nahiago dudana, nahiago dudanean eta nahiago dudana bezala.

XX. mendeko gatazka handien sorburuan merkatu konpetentziaren nagusitasuna jartzen duzu, eta ekonomiari eman zaion gehiegizko ahalmena.

XIX. mendean pilatu ziren tentsio multzo baten ondorio dira. XIX.a, harreman kapitalisten garapena eman zen mendea, modu baketsuan bizi izan zen, European behintzat ekonomiaren garai- penak bazter utzi zituen aurreko mendeetako gatazka politiko eta erlijiosoak. Gatazkak periferiara kanporatzearen ondorioa izan zen, noski, kolonietara. Baina desagertu beharrean, gatazka sozial, politiko, ekonomikoak pilatuz joan ziren, eta krisi izugarri batek eztanda egin zuen, merkatu librearen idealaren ezintasunaren ondorioa izan zena.

Merkatu librea ez da ona edo txarra, ezinezkoa da.

Gure bizitzarekin bateraezina da. Egia, ez da inoiz existitu, merkatuak beti behar

ELVIRA MEGÍAS

"Kontua da ea krisitik ateratzeko kapaz izango garen. Eta ateratzekotan, ez dugu sinetsi behar gure aurrean aukera ugari izango dugula".

izan ditu estatuaren eskusartze erraldoiak, ortopedia sozial basatiak, utopia bat da. Eta XX. mendeko momentu zorioneko batzuk izan ziren utopia hori mugatu zutenak, ongizate estatua garatuz.

Lan antolaketa kapitalistak zer harreman du esklabismoarekin?

Soldatapeko lana berritasun historikoa da, jendea ez da horrela bizi izan inoiz. Merkatuak agertzen hasi zirenean, lan eremu berrietan aplikatu ziren ereduak esklabotzatik zetozen: lan ez kualifikatua zen, zeregin errepikakor, zatikatuekin. Kontrakoa baitzen lan kualifikatua, artisauena, gremioena, lan zaila, baina autonomia handi bati lotuta zegoena. Ez da gauza bera esklabo izatea eta soldatapekoa, baina lerro zuzen bat dago batetik bestera.

Kapitalismoak hainbat gauza erraustu ditu, haien artean harreman sozial tradizionalak.

Gauza da zein nahi ditugun berreskuratu: harreman sozial tradizionalak menderatzez, sexismoz, superstizioz beteta

daude. Baina masa merkatuak eskaintzen diguna baino lotura dentsuagoa berreraikitzea nahitaezkoa da, perspektiba askatzaile batetik bederen. Halere, masa gizarteek ez dituzte denek berdin deuseztatu lotura sozialak. Berdintasun handiagoa duten gizarteek lotura sozial solidoagoak dituzte. Uste baino tarte handiagoa dugu maniobrarako.

Krisi garaia, Gramsciren hitzetan: zaharra ez da hil, berria ez da jaiotzen.

Baina kasu askotan krisia da normaltasuna. Kontua da ea krisitik ateratzeko kapaz izango garen. Eta ateratzekotan, ez dugu sinetsi behar gure aurrean aukera ugari izango dugula. Aukerak orain ari dira erabakitzen, gu gara norabide batera edo bestera eramango gaituzten erabakiak hartu behar ditugunak. Jokoa dago: krisia goitik ixtea, eliteen onurak mantenduz, edo zerbait berria jaiotzen laguntzea.

Apatia, urruntzea, eszeptizismoa bizi ote ditugun aldaketa sozialerako prozesuekin. Neoliberalismoaren garaipenik handie-

na, aberastasunaren banaketa desberdin batekin batera, noski, gizartearen desartikulazioa da, gizarte zibila birrintzea. Ez da kasualitatea: herrialderik konpetitiboena, krisia hobekien eramaten ari direnak, Finlandia, Suedia, Norvegia, Danimarka, munduko afiliazio sindikal altuena duten herrialdeak dira, %70etik gora. Bestela ez daukagu baliabiderik esku sartzeko, ekiteko, eta horrek dakar alternatiba oso zaila izatea.

Eta eliteen bizimodua imitatzeke irritsa dugu oraindik.

70eko hamarkadatik, langile klaseko milioika lagun elite ekonomikoekiko mendekotasuna zekarten proiektuak babesten hasi ziren, beren onura materialen kontra zihoazenak. Patrika beteta duen ergel batek bezala jantzi, jan, bidaiatu eta hitz egiteak irrigarria izateari utzi zion, eta gure bizitza-eredu bilakatu zen. Ingalaterra eta beste herrialde batzuetan porrot sentsazioa dago. Guk aldiz eboluzio naturaltzat dugu, eta hori porrota baino desmobilizatzaileagoa da. ■